

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 30/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av vägtrafiklagen

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 17 november 2009 en proposition med förslag till lag om ändring av vägtrafiklagen (RP 247/2009 rd) till kommunikationsutskottet för beredning.

Lagmotion

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande lagmotion:

— LM 55/2007 rd Outi Mäkelä /saml. m.fl. Lag om ändring av 72 § i vägtrafiklagen. Motionen remitterades till utskottet den 26 september 2007.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Eija Maunu, kommunikationsministeriet

- kommissarie Jussi Päivänsalo, Rörliga polisen
- arbetarskyddssekreterare Pertti Sulasalmi, Bil- och Transportbranschens Arbetarförbund AKT rf
- kommunikationschef Saara Remes, Bussförbundet
- expert Sakari Kaikkonen, Finlands Transport och Logistik SKAL rf
- ordförande, professor Timo Tervo och styrelsemedlem, överläkare Seppo Olkkonen, Finlands Trafikmedicinska Förening
- verkställande direktör Matti Järvinen och utbildningschef Antero Lammi, Trafikskyddet.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- justitieministeriet
- Vägförvaltningen
- Logistiikkayritysten Liitto.

PROPOSITIONEN OCH LAGMOTIONEN

Propositionen

Regeringen föreslår att vägtrafiklagen ändras.

Bestämmelsen om den övre åldersgränsen på 70 år för förare av tunga fordonskombinationer och bussförare föreslås bli slopad i lagen. Det föreslås att körrätten efter 70 års ålder kan förlängas med högst två år i sänder, om den innefattar körrätt för lastbil eller buss. Förlängning av körrätten förutsätter alltid läkarintyg. I lagen tas det in en övergångsbestämmelse om återställande av

körrätt. Körrätten kan återställas, om den har upphört inom det år som föregår lagens ikraftträdande på grund av den övre åldersgränsen.

Till lagen fogas en ny paragraf om ändring av körrättsklass som är tillämplig, om den som har en körrätt inte längre uppfyller förutsättningarna för erhållande av den. Paragrafen innehåller ett bemyndigande för statsrådet att utfärda närmare bestämmelser genom förordning.

Dessutom föreslås en översyn av hänvisningen till fordonslagen i bestämmelsen om grunder för körförbud.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2010.

Lagmotion

I lagmotion LM 55/2007 rd föreslås det att 72 § i vägtrafiklagen ändras så att rätten att köra buss och tunga fordonskombinationer inte längre upphör vid 70 års ålder.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Med hänvisning till propositionen och övrig utredning anser utskottet att propositionen är behövlig och motiverad. Utskottet tillstyrker lagförslaget med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Behovet av översyn

Körkortsdirektivet 2006/126/EG, som antogs 2006 och blir tillämpligt 2013, medger inte längre att en övre åldersgräns för förare fastställs genom nationella beslut. Enligt utredning anses den här ändringen vara individens rätt och därför vill man genomföra den snarast möjligt. En annan orsak till att reformen införs snabbare är att bl.a. de skärpta kraven på yrkeskompetens för transporter med tunga fordon har försvårat tillgången till behöriga förare och personer som kan ha hand om olika slags assisterande uppgifter. Problemet gäller i synnerhet små företag, som det finns gott om i transportsektorn. När kraven på yrkeskompetens infördes, ändrades körkortsbestämmelserna på grund av kraven i gemenskapens körkortslagstiftning så att de tillfälliga transferkörningar med buss eller fordonskombinationer i CE-klassen som tidigare varit tillåtna med C-körkort utan passagerare och last blev förbjudna.

Hur åldern påverkar körförmågan

Utskottet anser att det finns vissa riskfaktorer förknippade med en höjning av den övre åldersgränsen för bussförare och förare av tunga fordonskombinationer. Åldersrelaterade sjukdomar och andra möjliga faktorer kan göra att reaktionstiden blir längre och att perceptioner försvåras i trafiken. I yrkesmässig trafik är det på

grund av tidtabeller och liknande faktorer inte nödvändigtvis möjligt att kompensera problem som beror på ålder och sjukdomar till exempel genom att köra långsammare eller välja en tryggare rutt.

Enligt utredning är sjukdom en kraftigt framträdande orsak till dödsolyckor bland äldre förare. Andelen sådana fall var 34 % av alla dödsolyckor som inträffade 2003—2004 bland förare som fyllt 65 år. I studier av hälsorisker hos yrkesförare har man lagt vikt vid långtidssjukdomar som försämrar arbetsförmågan, såsom hjärt- och kärlsjukdomar och övervikt, som redan i 45 års ålder försämrar arbetsförmågan betydligt.

Utskottet påpekar att företagshälsovård till största delen saknas inom den företagardominerade transportsektorn. Hälsan och arbetsförmågan bevakas därför inte systematiskt. Åldern påverkar förstas körförmågan hos alla bilister på samma sätt. När befolkningen åldras kräver de här frågorna allt mer uppmärksamhet i fråga om alla som rör sig på vägarna.

Kommunikationsutskottet har tidigare satt sig in i uppföljningen av förarnas hälsa vid behandlingen av en tidigare proposition om ändring av vägtrafiklagen (RP 29/2003 rd). Då stannade utskottet för att föreslå bland annat anmälningsplikt för läkare om försämrat hälsotillstånd hos personer som söker körkort eller innehar körkort. Regeringen föreslog då bara en anmälningsplikt för läkare och förväntade sig att behovet av information, upplysning, utbildning och anvisningar redan till följd av propositionen skulle öka när det gällde att upptäcka, bedöma och anmäla hälsotillstånd som har betydelse för trafiksäkerheten. Men enligt den uppfattning som utskottet fått har det inte skett tillräckliga framsteg i den här frågan sedan 2003.

Vid utfrågningen av sakkunniga visade det sig att dagens system med läkarkontroll inte ger en tillräckligt bra bild av körförmågan hos dem som undersöks. Vanliga läkarundersökningar möjliggör inte en effektiv bedömning av 70-åringars körförmåga på det sätt som den föreslagna reformen kräver. Enligt sakkunniga har läkarna på grund av avsaknad av trafikmedicinska studier i läkarutbildningen över huvud taget inte förutsättningar att bedöma olika faktorerers effekt på körförmågan eller bedöma körförmågan hos yrkesförare.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att det är en risk för trafiksäkerheten att utvidga körrätten för förare av tunga fordon på det sätt som föreslås. Olyckor där tunga fordonskombinationer eller bussar är inblandade är ofta mycket allvarliga.

Propositionen siktar särskilt på att underlätta för olika små företag att få hjälp med transportbehov. Men körrätten är inte på något sätt alls avgränsad i bestämmelsen, så förslaget medger också yrkesmässig körning. Den övre åldersgränsen kan enligt utskottet slopas, om körrätten utesluter yrkesmässig körning. Det här alternativet möjliggör assisterande körningar som beskrivs i propositionen, såsom fordonstransporter med anknäpning till besiktning, tankning och annan service. Ändringen kan genomföras genom en begränsad rätt att transportera en tom fordonskombination utan last och buss utan passagerare. Det går att göra avsteg från begränsningen för enskilda sökande utifrån ett utlåtande av en läkare som är bevandrad i geriatri. Bemyndigandet att utfärda förordning i 70 § i lagförslaget gör det möjligt att utfärda närmare bestämmelser om detta.

Begränsningen av rätten för personer som fyllt 70 år att köra tunga fordon enligt utskottets förslag kan tryggt slopas sedan när det finns utökade läkarundersökningar att tillgå. Därför förutsätter utskottet att man tar vara på övergångstiden innan det nya körkortsdirektivet införs 2013 för att få ordning på läkarundersökningarna av förarnas hälsa, ordna företagshälsovård för företagare i transportsektorn och införa utökade

hälsokontroller för äldre förare. Utskottet föreslår att riksdagen godkänner följande uttalande:

Riksdagen förutsätter att regeringen genast vidtar åtgärder för att upprätta ett allsidigt och tillförlitligt system för bedömning av körförmågan, utöka forskning och undervisning i trafikmedicin, gå ut med behövliga råd till de läkare som utför undersökningar och ordna heltäckande företagshälsovård för yrkeschaufförer och för företagare i transportsektorn.

Sjukpension och körrätt

Sakkunniga har framhållit att om förare av tunga fordon blir sjukpensionerade bör de också mista sin rätt att köra tunga fordon. Om man blir sjukpensionerad innebär det beroende på sjukdomen ofta, men inte nödvändigtvis alltid, att man inte längre har förutsättningar för körrätt. Utskottet ser det som nödvändigt att klargöra en procedur för att de hälsokriterier som har lett till ett beslut om sjukpension för en förare av tunga fordon ska kunna utvärderas i relation till förmågan att köra tunga fordon och för att man vid behov ska kunna ingripa i själva körrätten.

Detaljmotivering

70 §. Körkortstillstånd. Den föreslagna paragrafen innehåller ett bemyndigande att utfärda förordning om hälsorelaterade krav för körkortstillstånd. Utskottet anser att paragrafen behöver kompletteras med en grundläggande bestämmelse om hälsokrav för att få körkort. Närmare bestämmelser kan utfärdas genom förordning av statsrådet. De grundläggande hälsokraven är att sökanden har sådan synförmåga som krävs för att köra motorfordon och inte har några lyten, sjukdomar eller handikapp som riskerar hans eller hennes förmåga att säkert köra fordonet.

72 §. Körrättens giltighetstid. Utskottet ställer sig inte bakom förslaget att körrätten för fordonskombinationer och bussar obegränsat utvidgas till personer som fyllt 70 år. Därför föreslår utskottet att den utvidgade körrätten begränsas så att den gäller fordonskombinationer av klass

E utan last och bussar utan passagerare. Ett villkor gällande begränsningen ska fogas till körrätten. EU-medlemsländer kan tills vidare genom nationella beslut avgränsa körrätten på det sätt som föreslås ovan. Den här möjligheten kommer att slopas 2013, när det nya körkortsdirektivet blir tillämpligt. Utskottets ändringsförslag är alltså de facto tidsmässigt begränsat och avser att garantera trafiksäkerheten under övergångsperioden, samtidigt som de medicinska bedömningarna av körförmågan betydligt effektiviseras. Utskottet ser det som motiverat att bevilja körrätt utan begränsning i fråga om last eller passagerare, om sökanden till sin ansökan fogar ett positivt utlåtande om sin körförmåga av en läkare som är bevandrad i geriatri.

Övergångsbestämmelsen. Med hänvisning till det som sägs ovan i fråga om 72 § föreslår utskottet att övergångsbestämmelsen om att återställa körrätt kompletteras med tillägg om att begränsa körrätten, beakta utlåtande av en läkare bevandrad i geriatri och foga ett villkor till körrätten.

Enligt förslaget "får" körrätten på ansökan "återställas" till en sökande som har fyllt 70 år och som uppfyller vissa villkor. Enligt utredning är myndighetens prövning i det här fallet bunden, dvs. körrätten återställs om villkoren är uppfyllda. Utskottet föreslår att ordalydelsen preciseras så att oklarheter undviks.

Motionerna

Utskottet har behandlat ärendet utifrån propositionen, så det föreslår att lagmotionen förkastas.

Förslag till beslut

Således föreslår kommunikationsutskottet

att lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att lagmotionen förkastas och

att ett uttalande godkänns (Utskottets förslag till uttalande).

Utskottets ändringsförslag

Lag

om ändring av vägtrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/1981) 70 § 1 mom., 72 § 2—4 mom. och 75 § 2 mom. 5 punkten.

sådana de lyder, 70 § 1 mom. samt 72 § 2 och 3 mom. i lag 1242/1997, 72 § 4 mom. i lag 676/1990 och 75 § 2 mom. 5 punkten i lag 275/2007, och
fogas till lagen en ny 78 a § som följer:

70 §

Körkortstillstånd

Polisen beviljar tillstånd för erhållande av körkort (körkortstillstånd), om sökanden *har den synförmåga som krävs för att framföra ett mo-*

tordrivet fordon av den klass som körkortet gäller, inte har några lyten, sjukdomar eller funktionsnedsättningar som riskerar hans eller hennes förmåga att säkert framföra ett sådant fordon och heller inte på grund av fortgående missbruk av alkohol eller annat rusmedel ska anses

vara farlig som förare i trafiken. Närmare bestämmelser om hälsokraven för körkortstillstånd utfärdas genom förordning av statsrådet.

72 §

Körrettens giltighetstid

Kör rätt som gäller bil erhålls dock till en början endast för två år, om den som får rätten inte i minst sex månader har haft annan i Finland erhållen kör rätt för bil än den som avses i detta moment eller en kör rätt som har börjat medan den kör rätt som avses i detta moment är i kraft eller under lika lång tid har haft körkort som utfärdats i utlandet och som medfört rätt att köra bil i Finland. Annan kör rätt för bil erhålls för den tid som återstår av den tvååriga kör rätten. Om den som har kör rätt för två år har meddelats eller kunde ha meddelats körförbud under dessa två år, erhåller han eller hon även följande kör rätt för bil endast för två år, om det inte finns särskilda skäl för något annat.

Med avvikelse från 1 mom. gäller kör rätten en bestämd tid, högst fem år, om den som har beviljats körkortstillstånd har fyllt 65 år. Om den som erhåller tillstånd redan har en kör rätt, erhålls den nya kör rätten för den tid som återstår av den tidigare kör rätten, dock för högst fem år. Om en person som har fyllt 68 år ansöker om körkortstillstånd för kör rätt för lastbil eller buss, erhålls kör rätt emellertid för högst två år. Om personen redan har kör rätt för lastbil eller buss, erhålls den nya kör rätten för den tid som återstår av den tidigare kör rätten, dock för högst två år.

Kör rätt som erhålls efter att den kör rätt som avses i 1 eller 3 mom. har upphört gäller den tid som polisen bestämmer, högst fem år i sänder, eller, om personen har kör rätt för lastbil eller buss, högst två år i sänder. *Den i det här momentet avsedda kör rätt som gäller i högst två år för lastbilsdragna fordonskombinationer av klass E berättigar innehavaren att framföra en sådan fordonskombination endast utan last och den kör rätt som gäller fordon av klass D eller D1 berättigar innehavaren att framföra buss endast*

utan passagerare. Kör rätten kan dock beviljas utan begränsningar med avseende på last och passagerare, om sökanden till sin ansökan fogar ett förordande utlåtande om sin körförmåga av en läkare som är bevandrad i geriatri. Ett villkor som gäller begränsad kör rätt ska fogas till kör rätten.

75 §

Grunder för körförbud

Den som har kör rätt skall, om inte något annat följer av 78 § 5 mom. eller 80 §, meddelas körförbud om han eller hon

5) minst fyra gånger inom två år eller tre gånger inom ett år vid förande av ett motordrivet fordon har gjort sig skyldig till en gärning som är straffbar enligt denna lag eller enligt 23 kap. 1 eller 11 § i strafflagen, eller till sådan fordonsförseelse som avses i 96 § 1 mom. i fordonslagen (1090/2002), eller till sådant brott mot bestämmelserna om yrkeskompetens för förare som avses i 24 § i lagen om yrkeskompetens för lastbils- och bussförare (273/2007), med undantag för andra gärningar som bestraffas med ordningsbot än fortkörningsförseelser, eller till sådan detektorförseelse som avses i 3 § 1 punkten i lagen om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen (546/1998), eller om han eller hon

78 a §

Ändring av kör rättssklass

Kör rättssklassen kan ändras, om den som har kör rätt inte längre uppfyller förutsättningarna för beviljande av körkortstillstånd eller det ålderskrav som motsvarar kör rätten. Närmare bestämmelser om ändring av kör rättssklass utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den

20 .

Om rätten att framföra lastbilsdragna fordonskombinationer av klass E eller buss har upphört högst ett år före denna lags ikraftträdande på grund av att den som har körkort har fyllt 70 år, återställs körkortet på ansökan utan krav på ny förarexamen, om det inte annars finns något hinder för återställande av körkortet. På återställande av körkort tillämpas bestämmelserna om förlängning av körkort i denna lag. Körkort erhålls för högst två år och berättigar innehavaren att framföra lastbilsdragna fordonskombinationer

av klass E endast utan last och buss av klass D eller D1 utan passagerare. Körkortet kan dock beviljas utan begränsningar med avseende på last och passagerare, om sökanden till sin ansökan fogar ett förordande utlåtande om sin körförmåga av en läkare som är bevandrad i geriatri. Ett villkor som gäller begränsad körkort ska fogas till körkortet. Körkortstillstånd ska sökas inom ett år efter det att körkortet upphörde, dock senast två månader från denna lags ikraftträdande och ett läkarutlåtande ska bifogas ansökan.

Utskottets förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att regeringen genast vidtar åtgärder för att upprätta ett allsidigt och tillförlitligt system för bedömning av körförmågan, utöka

forskning och undervisning i trafikmedicin, gå ut med behövliga råd till de läkare som utför undersökningar och ordna heltäckande företagshälsovård för yrkeschaufförer och för företagare i transportsektorn.

Helsingfors den 3 december 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Saara Karhu /sd
medl. Mikko Alatalo /cent
Marko Asell /sd
Leena Harkimo /saml
Kalle Jokinen /saml
Jyrki Kasvi /gröna
Lauri Kähkönen /sd (delvis)

Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Markku Pakkanen /cent
Lyly Rajala /saml
Pertti Salovaara /cent
Janne Seurujärvi /cent
Anne-Mari Virolainen /saml (delvis)
ers. Sari Palm /kd (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Kaj Laine.